

спрѣ тукъ, когато ген. Савовъ му каза по-късно, че не иска да демобилизира „понеже Русия е склонна да признае исканията на Сърбия извънъ договора; защото къмъ втората половина на месецъ юний нашето положение по всички театри ще принуди самитѣ покровители на Сърбия да я заставятъ да приеме изцѣло договора, за да я избавятъ отъ явна гибель“ (№ 787; 2 5. V.). Може би въ себе си м-ръ председателтъ самъ приема, че не трѣбва да се демобилизира.

Той знае, че ако при надвесенитѣ наши армии надъ съюзницитѣ, тѣ не приематъ условията ни, още по-малка е надеждата да имъ наложимъ исканията си съ незначителна, демобилизирана войска. Никой другъ не ще изгони съюзницитѣ отъ земитѣ, които ние считаме за наши. Отъ гледна точка на тази печална фаза на спора, командването е, може би, логично; другъ изходъ нѣма; като че ли ще може да се влияе вече само съ оръжжие. Защо се стигна до подобно въздействие, други ще изследватъ. Сега практическата политика се занимава съ поженването на плодоветѣ, които безъ натискъ сж загубени. Така незабелезано и неволно се пристѣпя още крачка напредъ, къмъ складоветѣ съ гранати.

М-ръ Гешовъ повѣрва сжщо увѣрението на главното командване, че Турция ще изпълни добросъвестно договора, ще демобилизира, ще ни позволи „да развържемъ ржцетѣ си, изпратимъ нашитѣ войски на западъ, които, като страшенъ чукъ, ще могатъ да се стоварятъ всѣки моментъ надъ нашия противникъ“. Той мълчи, не възразява. Е ли това примирение? Или раздвоение на душата? Може би, неговото старо убеждение, че българскитѣ войски „не трѣбва да се изтощаватъ поради тѣхнитѣ голѣми задачи въ друга частъ на балканския полуостровъ“,¹⁾ се отново възвръща.

М-ръ Гешовъ не само допусна прехвърлянето на войскитѣ отъ изтокъ на западъ, той го заповѣда. Той извърши всичко, което бѣше въ силитѣ на единъ м-ръ председателъ, за да улесни тази концентрация. Съсрѣдоточената на западъ войска нѣмаше за задача нито да прави маневри, още по-малко — паради. Тя трѣбваше да влияе, да налага, евентуално — да се бие, за да улесни нашата стратегия. Тукъ той прояви голѣмо политическо изкуство. Той обеща среща съ м-ри председатели, които въ последствие отхвърли; предпочете да увреди името си, да погази думата си, но да улесни единъ воененъ планъ, който, може би, единственъ ще донесе разрешението. Така м-ръ Гешовъ подпомогна единъ стратегически успѣхъ, но не се освободи отъ едно политическо задължение. То остана да тегне и следъ неговата оставка, вмѣни се отъ Съглашението, като пасивъ на цѣлата политика.

Първоначалнитѣ бойни успѣхи създаватъ и у м-ръ председателя едно надценяване на силитѣ, съ които разполага, което измѣсти онова спокойствие, което го отличаваше въ нормално време. Постепенно се стига до едно високомѣрие, което започва да направлява отношенията му къмъ всички съседни държави. Пренебрежението се изразява, въ последствие, и къмъ великитѣ сили. М-ръ Гешовъ не слуша по нѣкога и близки, и чужди. Мнението на свои колеги, да не настояваме на Родосто, по широки политически съображения, той отминава безъ внимание; непрестаннитѣ и енергичнитѣ настоявания на Ромъния да се почнатъ преговори, той посрѣща съ съвета до д-ръ Даневъ (№ 2071 отъ 9.XI): „Ще отидете въ Букурещъ, когато имате време“. На 8 януарий той ѝ каза сжщо да почака. Сръбското искане се отразява сжщо съ угрозата на съюзническа война, а на много грѣцки ноти той не отговаря. Вмѣсто да се даде сериозно внимание на съветитѣ на великитѣ сили, че първоначалната граница, представена въ Лондонъ, не води къмъ миръ, нашиятъ м-ръ председателъ заплашва Русия (№ 2384 отъ 14.XII), че при упорство на Турция, България ще иска друга граница, много по на изтокъ. Едни несериозни думи, които не донесоха никакви резултати, но които създадоха погрѣшни впечатления за сжщин-

¹⁾ Тел. до царя; 30. III. № 30.